

Tussenrapportage Duurzaamheidsbeleid 2020-2025

April 2024

Inhoud

1. Inleiding.....	1
2. Overzicht voortgang speerpunten Westerkwartier.....	5
3. Aanbevelingen voor vervolg.....	7

Bijlage 1: Beschrijving voortgang per speerpunt

Bijlage 2: Rapportage Klimaatmonitor

1. Inleiding

Voor u ligt de Tussenrapportage Duurzaamheidsbeleid 2020-2025 Westerkwartier. Dit beleid is onze eigen concrete uitwerking van het Nationaal Klimaatakkoord dat sinds 2019 van kracht is. Deze nota en onderliggende beleidsnota's (Visie Hernieuwbare Elektriciteit en Transitievisie Warmte) zijn 1-op-1 verwerkt in de RES Groningen en zijn ook input geweest voor de Omgevingsvisie Westerkwartier 2040 en de Woonvisie Westerkwartier 2020-2025.

Nu, halverwege de looptijd van het beleid maken we de tussenbalans op. Begin 2024 is het Rekenkameronderzoek *Verduurzamen Woon- en Leefomgeving gemeente Westerkwartier* verschenen waarbij de wijze van ondersteuning naar onze inwoners centraal stond. Daarnaast organiseerde de raad in mei 2023 een Vooruitkijkspiegelsessie over de energietransitie. Deze activiteiten zijn waardevol voor onze plan-do-check-act cyclus en om te bepalen waar we met elkaar staan.

Waardevolle leerpunten en inzichten uit bovengenoemde activiteiten hebben we verwerkt in deze tussenrapportage. Op basis daarvan trekken we enkele conclusies aanbevelingen voor de uitvoering de komende jaren. Dit stuk biedt het college en raad handvaten voor de inzet van extra rijksmiddelen.

1.1 Een korte terugblik op afgelopen periode

De gemeente Westerkwartier heeft met beperkte middelen en veel enthousiasme een flink aantal acties in gang gezet. Denk aan een succesvolle, gemeentebrede energiebesparingscampagne (Doen Wat Kan), het ondersteunen van onze energiecoöperaties met een subsidieregeling en het begeleiden van verschillende dorpsinitiatieven waaronder zonnepark Oostwold; de inrichting van het Fonds Wonen Westerkwartier, zwerfvuilaanpakken, een format voor jaarlijkse prestatieafspraken met Wold & Waard, een Doen Wat Kan-krant voor onze inwoners, de ElektriTijdrift Stationspark Zuidhorn¹ en het Klimaatfestival in november 2023.

Tegelijkertijd merken we dat de uitvoering van het Duurzaamheidsbeleid plaatsvindt in een snel veranderende wereld. De energiecrisis van 2022 ten gevolge van de oorlog in Oekraïne dwong ons versneld allerlei maatregelen te treffen. Sinds eind december 2022 is netcongestie afgekondigd in onze regio, waardoor de (terug)levering van elektriciteit niet in alle gevallen vanzelfsprekend meer is. Ook werd een historisch besluit genomen om de gaswinning in het Groningenveld definitief te stoppen. Tegelijk blijft de gasopslag in Grijskerk nog in gebruik. Tot slot kondigde het kabinet met 'Nij Begun' een aanpak voor meerdere jaren aan voor Groningen en Noord-Drenthe.

In 2021 hebben we geïnvesteerd in het maken van een Transitievisie Warmte en een visie Klimaatadaptatie. Ondanks de coronatijd hebben we zowel fysiek als digitaal onze inwoners betrokken bij het opstellen van de beide visies. Daarnaast is samen met inwoners van de MOL-dorpen (Midwolde, Oostwold en Lettelbert) een succesvolle aanvraag gedaan voor het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW). Met de toekenning van deze subsidie kan samen met de dorpen versneld invulling gegeven worden aan het aardgasvrij maken van alle huizen. De ervaringen in de MOL-dorpen kunnen we straks toepassen voor alle woningtypen in het

¹ De aftermovie van dit unieke evenement kunt u [hier](#) bekijken.

² Bekijk [hier](#) het filmpje over het zonnepanelenproject op Landgoed Nienoord.

Westerkwartier. Inmiddels zijn we ook een aantal verkennende onderzoeken uitgevoerd naar enkele collectieve warmteoplossingen, waaronder de uitbreiding warmtenet Marum en de mogelijkheden voor aquathermie.

Sinds begin 2022 is veel extra aandacht gekomen voor energiemaatregelen voor minima. Dit houdt verband met de fors gestegen in energie- en brandstofprijzen. Zo is er een aanpak voor energiearmoede opgezet om woningeigenaren met een kleine beurs te helpen met isoleren en om huurders te ondersteunen bij het besparen van energie. Ook hebben we als gemeente een speciaal coöperatief opwekproject voor mensen met een smalle beurs gerealiseerd: de zonnecarport Zuidhorn.

Afgelopen periode is in samenwerking met de provincie Groningen ook gewerkt aan een gemeentelijke laadvisie die in 2022 is vastgesteld. In deze laadvisie geven we concreet richting aan een dekkend, toegankelijk, betaalbaar en veilig netwerk van laadpalen voor onze inwoners en bezoekers van onze gemeente. Ook hebben we in 2023 samen met de provincies Groningen en Drenthe en deelnemende gemeenten een nieuwe concessie afgesloten voor de plaatsing van openbare laadpalen.

Qua hernieuwbare elektriciteit is uitvoering geven aan de versnellingsaanpak zon op dak. Daarbij hebben we meerdere gebouwen op landgoed Nienoord van zonnepanelen voorzien. Ook zijn we aan de slag gegaan met scholen, dorpshuizen en eigen gebouwen. Een ander succesvol voorbeeld is het energiehandelsplatform in Grootegast, waarbij twaalf ondernemers gezamenlijk zonnepanelen realiseren en opgewekte stroom onderling verhandelen, wanneer ze die zelf even niet nodig hebben. Voor zonnepark initiatieven in onze gemeente hebben we een landschappelijke leidraad ontwikkeld om te komen tot een hoge kwaliteit van inpassing bij onze dorpen.

Tot slot is er aandacht geschonken aan de versterking en verzwaring van het elektriciteitsnet in het Westerkwartier. Samen met raadsleden hebben we hier begin 2023 hierover een raadsactiviteit ingelast. Met een VR-bril op konden raadsleden met eigen ogen zien hoe een nieuw compact station eruitziet qua ontwerp en omvang. De netbeheerder lijkt tot dusver goed uit de voeten te kunnen met ons beleid.

We zien duurzame ontwikkeling als een continu proces waarin we als organisatie samenwerken en kennis uitwisselen met onze maatschappelijke partners. We proberen zelf het goede voorbeeld te geven door duurzame, centrale huisvesting, het dienstverlenings- en werkconcept duurzaam en dichtbij (DWDD), vergaande elektrificatie van ons wagenpark, deelauto's en mobiele werktuigen en de duurzame nieuwbouw voor Novatec/gemeentewerf op bedrijventerrein Leeksterveld.

1.2 Tussenrapportage Duurzaamheid

Als onderdeel van de uitvoering voorzien we de raad van de voorliggende tussenrapportage met daarin per onderdeel/beleidsspeerpunt de geboekte voortgang beschreven voor het Westerkwartier. Het doel van deze rapportage is dus om de voortgang te evalueren en hieruit ook lering te trekken voor het vervolg. Deze rapportage kijkt vooruit naar welke speerpunten in 2024 en 2025 extra aandacht vragen en bevat daarom enkele aanbevelingen voor vervolg. Voor een opsomming van afgeronde acties (de jaarplannen), verstrekte duurzaamheidsleningen en uitgegeven subsidies wordt verwezen naar de betreffende bijlagen 1 en 2 bij dit document.

1.3 Leeswijzer

Qua opzet kiezen we voor een beknopte rapportage. Eerst geven we een overzicht van onze speerpunten en de voortgang (hoofdstuk 2). Per onderdeel is met een symbool de voortgang beschreven. Een nadere inhoudelijke toelichting op deze punten is terug te vinden in bijlage 1. Hoofdstuk 3 bevat tot slot een aantal aanbevelingen voor het college en de raad. Daarbij plaatsen we de opmerking dat het van belang is om tegelijkertijd te werken op meerdere strategische horizonnen (ook na 2030) om een succesvol duurzaamheidsbeleid te kunnen blijven voeren in de gemeente Westerkwartier.

2. Overzicht voortgang speerpunten Westerkwartier

Het beleid is nog steeds up-to-date en we kunnen hiermee goed vooruit. Het volgende concludeerde de rekenkamer hierover: "De gemeente Westerkwartier heeft een actueel beleidskader duurzaamheid dat goed is uitgewerkt met concreet (voor een groot deel SMART) geformuleerde doelen en indicatoren." In dit hoofdstuk gaan we in op de voortgang van de verschillende speerpunten van het Duurzaamheidsbeleid 2020-2025.

De belangrijkste conclusie in deze rapportage is dat we in onze gemeente ca. 25% minder CO₂ uitstoten (ten opzichte van het basisjaar 2010). We zijn dus halverwege ons doel. Dit betekent dat we goed op weg zijn, maar wel moeten versnellen om ons doel in 2030 te halen. De urgentie van een ambitieus duurzaamheidsbeleid blijft onverminderd hoog.

2.1 Overzichtstabel

Op pagina 5 vindt u de overzichtsfiguur met de beleidsspeerpunten uit de lopende beleidsnota (lopend tot en met eind 2025). Aan de hand van deze speerpunten zijn de jaarplannen duurzaamheid opgebouwd. Per speerpunt is een doelstelling geformuleerd en de wijze van monitoring.

In bijlage 1 vindt u een beschrijving van de voortgang per speerpunt. Daarbij wordt steeds ingegaan op de volgende drie onderdelen:

- Doel: Welk doel streven we na en hoe meten we dat?
- Stand van zaken: Welke aanpak volgen we op basis van onze jaarplannen?
- Conclusie: Hebben onze acties al effect? Gaan we naar verwachting ons doel halen?

De meeste hebben een meetbaar karakter in termen van CO₂-uitstoot of andere indicatoren zoals aantallen woningen. Daar waar cijfermateriaal nog niet is geactualiseerd, of slechts voor een deel beschikbaar is, geven we inschattingen op basis van te verwachten projectresultaten.

2.2 Conclusies

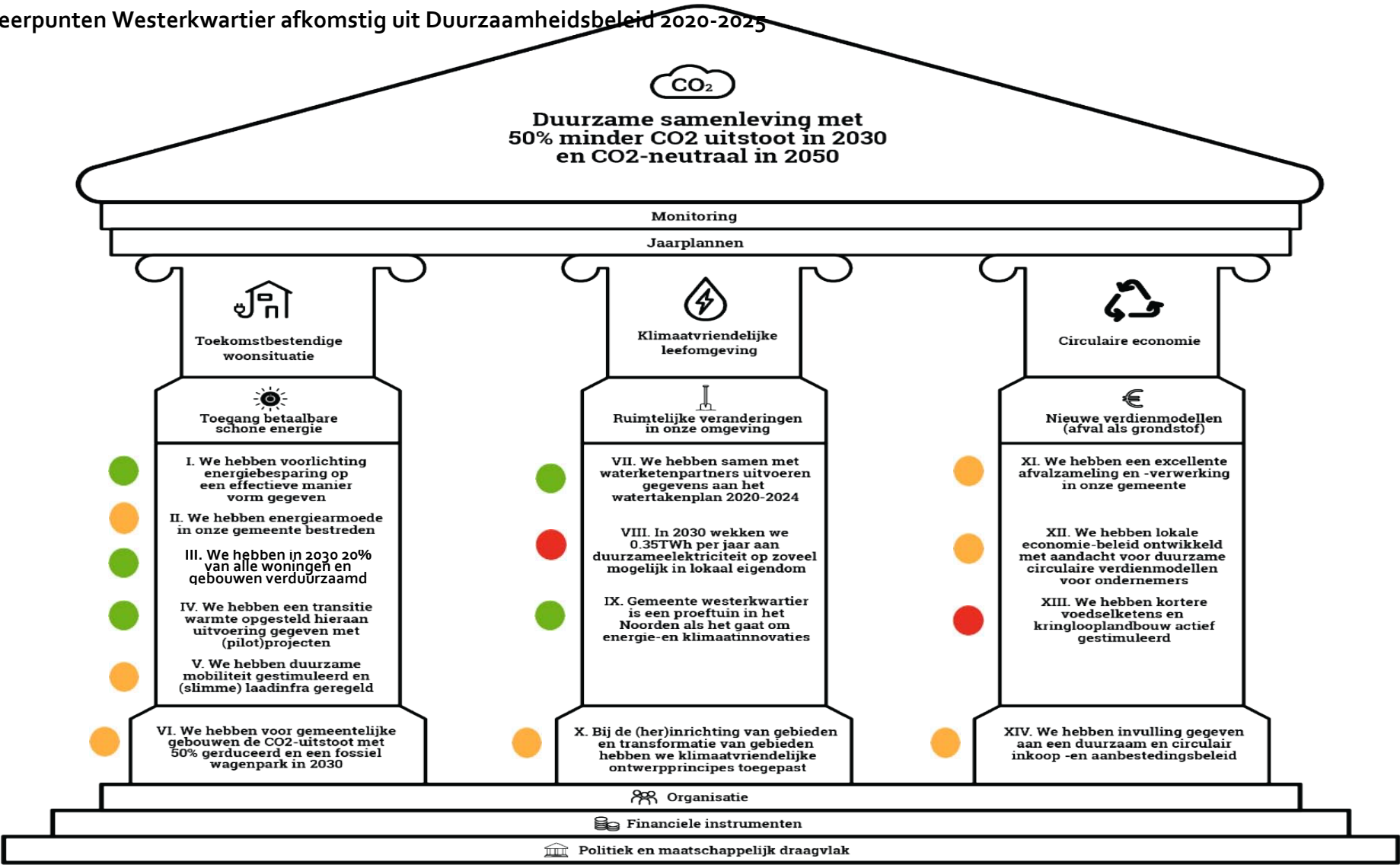
In deze rapportage beperken we ons enkel tot het geven van een inschatting of de doelen behaald worden. We trekken de volgende conclusies:

- ***Vijf speerpunten staan op 'groen' en beschouwen wij zo goed als afgerond.***
- ***Zeven speerpunten staan op 'oranje'. Dit betekent dat er nog acties worden gevraagd. Deze doelen liggen nog binnen handbereik.***
- ***Twee van de veertien speerpunten staan op dit moment 'rood'. Dit betekent dat we op basis van huidige en geplande acties verwachten dat dit doel niet wordt gehaald.***

Voor een overzicht van behaalde resultaten wordt verwezen naar bijlage 1. In bijlage 2 vindt u ook een overzicht van alle verstrekte regelingen en vouchers aan inwoners in de afgelopen periode. Het overkoepelende doel van het Duurzaamheidsbeleid 2020-2025 is een duurzame samenleving met 50% minder CO₂-uitstoot in 2030 en CO₂-neutraal in 2050.

Voor het meten van de CO₂-reductie van de gemeente maken we gebruik van de rapportage Regionale Klimaatmonitor, gekoppeld aan de uitvoering van het Klimaatakkoord (zie bijlage 3). Op dit moment zit de gemeente Westerkwartier op een CO₂-reductie van 25,7% (t.o.v. basisjaar 2010). Een aantal projectresultaten (o.a. hernieuwbare elektriciteit) die op dit moment al zijn gerealiseerd, zijn nog niet zichtbaar in de cijfers. Het gaat om met name zon-op-dakprojecten. Wanneer we deze projectresultaten meenemen, koersen we op 26,1%.

Overzicht speerpunten Westerkwartier afkomstig uit Duurzaamheidsbeleid 2020-2025

Toelichting

Zwart afgedrukte speerpunten hebben betrekking op ambities die we samen met onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners realiseren. De onderste doelen per zuil hebben betrekking op de gemeentelijke organisatie en onze voorbeeldfunctie. Per kleur is de voortgang van een bepaald speerpunt weergegeven:

	Goed. Dit onderdeel ligt ruimschoots op koers. De geboekte resultaten (en nog te boeken resultaten) zijn op dit moment voldoende om ons einddoel te halen.
	Richting voldoende. Er zijn inspanningen gepleegd en inspanningen nodig. De resultaten worden nog verwacht en/of te effecten moeten nog zichtbaar worden.
	Onvoldoende. Dit onderdeel ligt (nog) niet op koers. Het geformuleerde doel wordt naar verwachting niet gehaald.

3. Aanbevelingen voor vervolg

Het werken aan het thema duurzaamheid en de energietransitie zien we als een continu proces. De afgelopen jaren hebben we veel bereikt. We zijn goed bezig, maar qua hebben qua vermindering van de CO₂-uitstoot ook nog een weg te gaan. We zullen samen met onze 41 dorpen en kernen de schouders eronder moeten blijven zetten.

Het is ook aan te beleven om na te blijven nadenken over de strategische focus van de energietransitie voor de periode na 2030.

3.1 Aanbevelingen gericht op de korte termijn

Bij het opstellen van een nieuw jaarplan duurzaamheid Westerkwartier voor het jaar 2024-2025 verdienen de volgende speerpunten aandacht:

- *Elektriciteitsnet (rakend aan meerdere speerpunten!)*. In het Westerkwartier moet het elektriciteitsnetwerk op midden- en laagspanningsniveau verzaamd worden vanwege onder meer de warmtetransitie; meer elektrisch rijden; de woningbouwopgave; toename van zonne-energie; de huisvesting van nieuwe bedrijven. Dit vraagt om het versnellen van (gemeentelijke) procedures, werkprocessen en afstemming tussen de gemeente en verschillende nutsbedrijven.
- *Hernieuwbare elektriciteit*. Meerdere hernieuwbare elektriciteitsprojecten kunnen op dit moment niet aangesloten kunnen worden op het elektriciteitsnet vanwege netcongestie. Creëer slimme, creatieve oplossingen om het aandeel hernieuwbare elektriciteit daadwerkelijke te kunnen vergroten richting 2030. Denk aan slimme energieconcepten voor bedrijven (in plaats van enkel grote zonnedaken), toepassing van kleinschalige windenergie, opslagfaciliteiten bij kleine zonneparken en nieuwe contractvormen voor het tijdsgebonden teruglevering van energie.
- *Verduurzamen woningvoorraad*. In de komende jaren moeten per jaar grote aantallen woningen worden verduurzaamd. Dit is nodig om het energieverbruik nog verder te verlagen en straks klaar te zijn voor een aardgasvrije toekomst. Het vraagt maatwerk per woning. Het is daarom aan te bevelen om de huidige aanpak met energieadviseurs verder op te schalen. Hierbij is het van belang om de relatie te leggen met maatregel 29 van Nij Begun (zie aanbevelingen hieronder).
- *Communicatie en doelgroepen*. Binnen onze gemeente hebben we in de ondersteuning in de energietransitie te maken met verschillende doelgroepen. Een communicatieaanpak die beter aansluit bij iedere doelgroep is hierin van belang om een nog meer inwoners te bereiken. Naast doelgroepen is het ook aan te bevelen om aandacht te houden voor een geografische benadering, kijkend naar woningen in ons buitengebied.
- *Energiearmoede*. Door de hoge(re) energieprijzen is het aantal huishoudens gestegen dat moeite heeft om rond te komen met de energieprijzen. Hoewel er allerlei regelingen zijn om inwoners te ondersteunen, dient het bereik hiervan te worden verbeterd. Verbeterde, doelgroepgerichte communicatie vanuit een integraal armoedebelief is aan te bevelen, met daarbij zowel oog voor de mens als voor de techniek (het verbeteren van de woning zelf).
- *Bedrijven/lokale economie*. De betrokkenheid van lokale bedrijven en organisaties is essentieel binnen de brede verduurzamingsopgave. Het is belangrijk om dit te blijven onderschrijven in nieuw op te stellen economisch beleid, waaronder de Visie Bedrijventerreinen en middelen in te zetten voor concrete projecten waaronder het collectief verduurzamen van bedrijventerreinen (bv. Leeksterhout/Leeksterveld).

- *Duurzame mobiliteit.* Op korte termijn moet op meerdere plekken nieuwe laadinfrastructuur bijgeplaatst. Het verdient aanbeveling werkzaamheden nog beter op elkaar af te stemmen tussen de gemeente en alle uitvoerende partijen. Bij de plaatsing van openbare laadinfrastructuur is het ook een mogelijkheid om duurzame deelmobiliteit te stimuleren.
- *Verduurzamen gemeentelijk vastgoed.* Voor het verduurzamen van eigen gemeentelijke vastgoed en duurzame nieuwbouw zijn we geregeld afhankelijk van externe factoren (bv. lange doorlooptijden bij de netbeheerder). Het is aan te bevelen om alle lopende verduurzamingsplannen nieuwe planningen te maken. Daarbij dient op nieuwe gekeken te worden wat doorgang kan vinden op korte termijn en wat pas op de langere termijn gaat lukken.
- *Monitoring.* Het is zaak om voldoende tijd te blijven investeren in de monitoring van onze speerpunten. Sommige, meer algemeen geformuleerde speerpunten (en de daaraan gekoppelde doelen) kunnen we nog concreter maken. Per actie is van belang om kwantificeerbaar te blijven maken welk resultaat we beogen en wat de te verwachten CO₂-reductie is.

3.2 Aanbevelingen gericht op de middellange en lange termijn

- *Klimaatvriendelijke herinrichting gebieden.* Voor het vinden van ruimte voor hernieuwbare elektriciteit is het aanbevelen om nog meer de combinatie te zoeken met meerdere ruimtelijke en sociale opgaven. Het uitwerken van vernieuwende, integrale concepten zoals energielandgoederen in het houtsingellandschap en een gebiedstransformatie in het zuidelijk gedeelte van het Westerkwartier is nodig om opgaven te versterken.
- *Energie-infrastructuur 2030-2050.* Ook op termijn (na 2030) is het belangrijk om over voldoende transportcapaciteit te beschikken op het elektriciteitsnet. Bedenk daarbij dat de ruimte op het hoogspanningsstation Vierverlaten (van waar uit het Westerkwartier gevoed wordt) eindig is. Een bredere gemeente-overstijgende aanpak voor energie-infrastructuur en netcongestie is nodig. Het Rijk stelt het hebben van zo'n uitvoeringsprogramma inmiddels verplicht stelt aan de provincies in de vorm van een pMIEK (Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Energie en Klimaat).
- *Nij Begun.* Vanuit Maatregel 29 van Nij Begun komen middelen beschikbaar waarmee woningeigenaren hun woning kunnen isoleren. Dit brengt veel uitdagingen met zich mee. Denk hierbij aan voldoende adviseurs, bedrijven en uitvoerend personeel. Het vinden van voldoende mankracht hiervoor is de komende jaren een uitdaging.
- *Warmtetransitie.* Volgens het Klimaatakkoord dient in 2050 de gehele gebouwde omgeving aardgasvrij te zijn. Het huidige beleid sluit hierbij aan. Nieuwe beleidsinstrumenten zoals het Warmteprogramma (de opvolger van de Transitievisie Warmte) kunnen helpen om het pad naar aardgasvrij voor de periode 2030-2050 verder te concretiseren en inwoners een concreet handelingsperspectief te blijven bieden.
- *Regionale Samenwerking.* De uitvoering van bovenstaande onderdelen vraagt om vormen van regionale samenwerking met diverse belanghebbenden die passen bij deze aard en schaal van deze vraagstukken. Bedenk daarbij dat de werkzaamheden voor de energietransitie in omvang flink gaan toenemen de komende jaren. Het is aan te bevelen om in zetten op meer (gedeelde) creatieve uitvoeringskracht.